

Ген. М. ОМЕЛЬЯНОВИЧ-ПАВЛЕНКО

старший

ЕВОЛЮЦІЯ
В ФОРМУВАННІ
ВІЙСЬКОВОЇ ЕЛІТИ

I.

УКРАЇНСЬКЕ ВОЄННО-НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО

1931

ч.І.

Ген.М.Омельянович-Павленко /старший/.

Е В О Л Й О Ц І Я В Ф О Р М У В А Н Н І
В І Й С Ь К О В О Ї Е Л І Т І .

Українське Воєнно-Наукове Товариство.

1931.

Ген.М.Омельянович-Павленко /старший/.

Е В О Л Ю ЦІ Я В Ф О Р М У В А Н Н І
В І Й С Ъ К О В О І Е Л І Т І.

З м і с т.

-
- Ввід.
 - Управнення війни й воєнного діда.
 - Війна будучого й армія майбутнього.
 - Кадри; еволюція в формуванні еліти старшинського корпусу та шляхи, що масть вести сотника до класу Військової Старшини.
 - Корективи в проходженні служби старшинським корпусом.
 - Висновки.
 - Заключення.

П р и л о г и:

- 1. Операцівне кредо.
 - 2. Настільна бібліотека Військового Старшини /катальог/.
-

До друку ухвалила
Наукова Колегія Товариства.

ЕВОЛЮЦІЯ В ФОРМУВАННІ ВІЙСЬКОВОЇ ЕЛІТИ.

Вступне слово.

При вивчанні сучасних нам армейських організмів звертає нашу увагу факт, що той службовий момент, який все мав місце в кар'єрі старшини і з яким сполучалася потреба більшої універсалізації знань, тепер наслідком появи нових засобів боротьби, пересунувся куди ближче до початку служби старшини. Раніше сама назва генерал /general - загальн.коман./ відповідала й суті функцій того начальника, так би мовити фіксувала її. Але тепер уже і для підполковника та полковника є нормальним командувати відділом із кількох родів зброї.

Зазначаючи ось це, ми й уважаємо для цих рангів більш одповідною класифікацію їх як "Військової старшини" - старшини від війська; відмічаємо ще й те, що момент, коли саме має відбуватися цей перехід од вузької спеціалізації до універсальності, в житті старшини є складний і зобовязує її до пильної праці над собою, а це на нашу думку, виправдає і спробу повернути до реєстру старшинських рангів рангу маіора-осавула, як першу у класі Військової Старшини.

Зрозуміла річ, що Військова Старшина не може байдуже пройти повз такі кардинальні питання, як роль війни в житті людства, а значить - і яка вага воєнного діла для соціального організма; бо ж дати на них одпо-

відь змушує її обовязок керманича молодної старшини.-

А тому вважаємо доцільним, раніше ніж перейти безпосередньо до розгляду поставленої теми, коротко зупинитися над цими питаннями в розділі "Управління війни та воєнного діла".

Управнення війни
та воєнного діла.

Життя - це боротьба, застій - смерть. Коли ж боротьба, то неу歇ально повставатимуть конфлікти, горді-сві вузли. Розвязувати ж конфлікти іншим способом, як війною, людство ще не спромоглося, хоч і стало змагає до того. І в цьому право війни на існування.

А тому треба зупинитися над питанням, що його підносить Лебон "Чи приносить війна людству самі злодії, чи й певні користі?" Він справедливо вказує на те, як відбився на поступі культури розвій стратегічних шляхів та військової техніки взагалі. "А чи повстала" - питася він, "хоч одна велика культура без співучасті меча?" В цих запитах ми і знаходимо для воєнного діла певну моральну підвальну.

Та й у психіці мас, до яких тепер так часто люблять апелювати, війна також займає своє, і не погане, місце; правда, народний епос різко відріжняє війну - двобій у рівних умовах од так званої "ари Бокої", за яку він уважає борю в умовах нерівних /приклад - налади монгольських орд та інших азіатів на славянські князівства/.

Що ж до походів, коли мечеві ставлено завдання гуманітарного чи релігійного характеру, як це мало місце на Україні чи на Дону при походах за визволення бранців та в обороні прав пригнічених, то треба відмітити, що "славу добувати" ходили не лише бідами, але й такі козаки, яким журитися про хліб поданий не доводилося. Не з примусу ж вони сідали на коня та бралися за шаблюку?

Значить, у природі річей є щось, що вилічує ро-ло "меча" в житті людства; і нам здається, що в підозі-

домости людської є певність у тому, що правд є кілька /що є істина?/, і вирішти, за ким вона має "посвятний меч" - себто - хай правда буде з тим, із ким Доля-Бог.

Ось кільки рядків зі "Свята в Чигирині":

- Не плачте, братія! за нас
І душі праведних і сила
Архистратига Михаїла.
Не за горами кари час,
Молітесь, братія! - так промовляв до ко-

заків благочинний.... А далі - д'якон:

- "Нехай ворог гине!
Беріть ножі! Освятили".

А ось що каже клясик /Кляваевіц/: "Війна є продовження політики тільки іншими засобами", ці слова, не забуваймо цього, належать тому, хто сам мріяв впасти смертю хоробрих у великий, чудовій, де мала вирішитися доля Батьківщини, бійці.

Глибоко помилилися ті, які думали, що зі знищеннем тронів, припиняється і війни, навпаки - при нових соціально-політичних устроях держав XIX та ХХ століття війни стали більш кривавими, - а хиба ж тепер носями ідей не маси?

Очевидчий "раціо", що опановує лідство, не спирає його від збройної боротьби; та хиба ж німецька соціаль-демократія, що заступала найбідніший люд держави, не голосувала за воєнні кредити, себто - за війну, навіть знаходячи для того підставу і у своїм партійним світогляді, а не лише в тому, що правда її Фатерлянду була загрожена.

А чи ж можуть патріоти Сходу мислити інакше, коли їхня правда історично знаходиться під загрозою імперіалізму близичих сусідів, згадаймо хоч би слова, що їх прописують гетьманові Мазепі, - "Ой горе тій чайці небозі, що вивела своїх діток при битій дорозі".

Проте не треба забувати, що жахливі підсумки останньої війни з її гекатомбами, величезними матеріальними втратами, руїною колись квітучих крайн - лягли важким тягарем на психіку мас і викликали поширення у світі пацифістичних ідей.

А все ж життя ще раз довело, що воно є найбільшим коректором: в міру того як загоюються рані, зростає в переможених народів ідея реваншу. Економічна ситуація без сумніву тут має вагу, але, на нашу думку, лише посередню. L'amour progress /гідність/ - ось що є, властиво, тим мотором, який живе людство і нашої доби до нових гарячкових зброянь, що їх не щастить і досі спонукає навіть такому здібному політикові, яким, без сумніву, є Бріан, із його крилатим гаслом - "війна - війні".

Історія знає приклади, коли геніальний полководець по перемозі ставив собі завданням установити справедливий мир,. - і що ж - хіба були ліпші наслідки: переможені, як борці на арені, використовували даваний їм відпочинок для того, щоб витворити собі нові можливості для продовження війни.- Така практика життя, і заплющувати на це очі, чи не означає - уявляти собі людство в рожевих барвах?

За нашої доби в ролі переможених опинилися народи, повні ще життєвої енергії, нації, меч яких ще ось недавно був повитий побідними лаврами,- і ці народи прагнуть, а це є найголовнішим, бо це є джерело чину, знов заняти своє місце серед повноправних народів світу. Де вихід, - у перевихові? Справа, на нашу думку, затяжна, бо історія нас учиє, що навіть і генії звертаються для розвязання конфліктів до двобою /Пушкін/. Бачимо ми також і те, що і висококультурні народи /колективна мораль/ займають і сьогодні позицію en garde ; а що ж дасть нам перспектива, коли ми кинемо оком по над головами цивілізованих народів наших часів до далеких азійських чи африканських просторів, де народи ще і справді лише прокідаються?

Історія - ця книга буття народів - каже нам також, що ідея щоби пробити собі шлях до широкого світу завжди вимагала співробітництва меча; таї було за великої французької революції, а наше покоління - заочний свідок того, що медовим місяцем комунізму була

добра війничого комунізму. Так було, так буде! І нема ріжниці, чи ту ідею несуть багнети французьких гранадерів, чи вершники Буденного, чи, зрештою, тачанки словутного батька Махна /степовий анархізм/.

Звертає нашу увагу - позиція в цій деликатній справі фільософа-гуманіста, теперішнього голови держави народу, який ще так недавно був сам у ярмі. Маю на увазі проф. Т. Г. Масарика. Для нас цікава його полеміка з Л. Толстим, прихильником, як відомо, теорії непротивлення злу. Проф. Масарик із ним не погоджується і приставить його теорії своє переконання: кожний має право боронити своє життя та здобутки своїх тяжких зусиль. Звідси й його задивлення на воєнне діло і на армію: "Я не люблю війни, але дуже люблю вояків". І цим сказано все!

Як близько це до тих думок, які був сказав один французький академік при святочному принятті маршала Петена до числа "бесмертних"; він вояка прирівняв до певних функціонарів у людському організмі, які пробуваючи до певного часу у спокійному стані, враз розпочинають, коли організмові загрожує якесь небезпека, свою гарячкову чинність, вступають із інфекцією в жорстоку і безкомпромісну борю.

І як це далеко від того примітивного думання, на жаль, такого поширеного між славянськими народами, що вояк - це трутень, паразит у соціальнім організмі.

Віримо й ми, що людська недосконалість буде причиною конфліктів і в майбутньому. Лише побажаємо, щоби приводи до конфліктів були суттєві: нехай війні припадає роля не трійливої сили - а весняної бурі - грізної, а все ж цілючої своїми наслідками...

"Qui a la têche a la guerre" - каже мудре французське прислів'я. Памятати на це особливо мають ті народи, яких природа обдарувала великою й родючою землею.

Ми далекі від виспівування гімнів богові війни, але вважаємо її фактором, і то таким, якого людству не уникнути; вважаємо також і вищеноведене про ролях вояка в соціальнім устрою громад за справедливу. "Горе пере-

моженим!" Ім не дозволяють передовсім мати армію: себе-
то мати у свому організмі соціальному саме того чинни-
ка, який би був готовий кожної хвилі реагувати на не-
безпеку в середині /анаархія/ і зовні, - перше, що зро-
била Антанта переможеним німцям, це - обезброяла їх, і
на знак нового стану Німеччини на світовій арені - зло-
мано меча у памятника Залізного Канцлера, в Берліні.

На закінчення пригадаємо що інше, як давнє
римське "хочем миру - приправляй війну", яке докладчи-
ки військових справ у французькому парламенті цього
1931 року перефразували так: "Найкращою
запорукою миру є військове
поготівля", - однака з вимогою, щоб із двобою
сучасності були вилучені всі ті способи боротьби, що
збільшують даремно людські страждання /роля Червоного
Хреста!/ та побажанням, щоб війни хижакькі та такі, що
мають у перспективі "пірову перемогу", як недоцільні,
були зовсім виключені - тут широке поле для діяльно-
сти Ліги Націй.-

Війна будучого і
армія майбутнього.

Ось що каже на цю тему у своїй статті " Війна в будуччині" Джон Цілер Гімен /переклад із "Сан Франціско Мілітері Журналъ":

"Вічне повторювання світової історії пішло доро-гою свого природнього розвитку. Будуча війна прийме ще більше форму прастиарих воєн. Народ проти народу, край проти краю, а не лінія /військо/ проти лінії. Ось так виглядатиме нова війна. Її метою не буде вже знищення вояка, піхотних та гарматних позицій, а зломання війовничого духа ворогів, жорстокою та безпощадною боротьбою проти цивільного населення. Не поодинокі боєві частини ворога будуть ціллю наступу, але його осередки волі та сили. Бо весь довіз матеріалів і резервів припиниться враз, як тільки мозок припинить свою чинність, коли провід армії та уряд стануть небоєздатними /безпосередніми чи посередніми заходами противника, як, напр., знищення воєнної продукції, осередків звязку та перевозу/, та коли захитаються у своїх намірах, натрапляючи на перепони з боку власного, голодного та стероризованого, населення. А коли ж муніція та харчі не доходитимуть на фронт, тоді й найкраща армія мусить загинути".

Ці короткі рядки добре змальовують, на нашу думку, загальні контури майбутньої війни, мета якої, як це було й колись, вмовити команді ворога думку про даремність продовження двобою. І автор тих рядків цілком правий, коли доводить нам, що майбутня війна на буде яскраво рухомого характеру, обертаючи рівночасно лінії у групи, які ще до того, додамо від себе, мусять бути приготовані кожної хвилини звернутися обличчям у цілком протилежний бік.

Особливо, коли ми введемо ще той коректив, що матеріальні злидні мас можуть викликати ще й соціальний

розклад і тим вирвати армію з рук свого командування.

І ніхто вже тепер не сумнівається в тому, якої великої ваги в майбутній війні набере авіація; є навіть і такі аналітики, які йдуть аж так далеко у своїх прогнозах, що вказують на її рішачу роль: вони передбачають, що ескадрилі літаків сміливим наступом зможуть ущент дезорганізувати роботу центрів кермування й комунікації, а тим і паралізувати мобілізацію, пригнітивши волю противника так, що в мас вже не буде ніякої охоти до спротиву. Ми з цим почати не погоджуємося, бо характер чинності авіації на сьогодні ще спорадичний, - це будуть удари, може, страшні і дужі, припускаємо навіть, що й у боляче місце, але удари ці не будуть рішаючими, бо замало покласти ворога "на лопатки", треба ще й придергати його певний час у такому положенні. А до цього здібний поки що тільки апарат боротьби, сконструований із цілої низки інших родів зброї. А проте доводиться встановити, що робота авіації /бомбардування, затримання площин, пожежі/ у звязку з сухопутною армією або фльотою може дати при пануванні в повітрі, не аби який оперативний вислід.

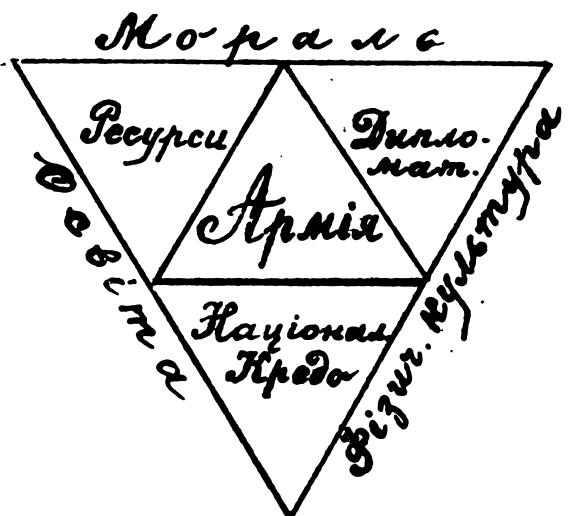
Не спить і оборона. Як на протидію цим новим супутникам наступу, можна вказати на що-раз більш зростаючу вагу в боротьбі формаций територіальних /"ополченські" частини б.Російської Армії, або Landwehr у німців, у чехів - Zeměbrana - дуже влучна назва./ Можливість спертися на місцеві військові формациї, добре зазнайомлені з місцевістю, особливо при подостатком розвинених, так званих рокировочных шляхах, буде мати свою немалу роль, і це не лише для прогодування частин та підтримання меж їх пружності, а і для організації командою "Effort principal". Наприклад: Роль Парижської армії під час бою на Марні та ролі армії Бурбакі на р.Лісанті в 1871 році. Не без впливу будуть також і задалегідь підготовані до оборони райони.-

Ми хочемо сказати, що роль "Вердена" тепер може припасти фортеці, яка буде ще далеко за фактичним боєвим фронтом; ось тоді промовить добрий інший територіальних формаций, а що це не фантазія - можемо вказати на передвісника подібної комбінації - на ту роль,

яка припала Замостю в війні Польсько-Українській із
Совітами 1920 р. /Як відомо, 6-та дивізія стала осеред-
ком, навколо якого гуртувалися польські місцеві частини;
команда в руках української генеральної старшини/.

Цілком послідовною буде тепер - як даніна мо-
ментові - вимога творення двох ар-
мій: дієвої і територіальної.

Остання, як апарат, що реагує на спроби ворога
дезорганізувати центри управління та відживлення діє-
вої армії. Саме з цих міркувань приміщуємо тут ощо не-
величку схему, яка показує нам,

що боєва чинність суча-
сної армії залежатиме
від доцільного держав-
ного устрою /того, що
організує засоби/, від
спільноти почувань,
якими живе фахова части-
на армії - кадри /кредо/,
з національним ідеалом
та від зручної дипло-
матичної роботи, а все
це - на основі піднесен-
ня в масах освіти, фі-
зичного виховання та мо-
ралі, бо де останнє осо-
бливо прислужиться при
творенні допомігових
формацій.

Не пасифістичне суспіль-
ство реагуватиме активно на справу кадрів, а таке,
що витворює в себе організації, подібні до чесько-сло-
вацьких Соколів, Скавтів в Англії, Вільних Стрільців у
Німеччині та Січей у Галичині й т.ін.

Ці славнозвісні організації вже мають свою пев-
ну історію /1862 р./; в них у новітніх формах, виявило-
ся стремлення вернути світові античну фізичну вихову,
поруч зі шкільною краси та розвинення сили, вони стали
ще школами дисципліни та плекання волі й патріотизму.
Зокрема сокільство прағне й до плекання типу людини сво-

єї раси - підліток, юнак і чоловік /також і жінка/, що не шукає "ні користі, ні слави", а боліє й журиться про долю нації в цілому, знаходить у сокольських фалянгах моральне задоволення. Дисципліновані, надихнені високими лицарськими традиціями, соколи є до певного ступеня показчиком моральних засобів нації; близько до них стоять і інші помічні спортивні організації світу. ^Х

В атмосфері спорту юнацтво, гнучке і схильне до всього доброго, легко поганує свої негарні звички, розвине, а навіть і придбає нові гарні властивості, щоб одповідати тим вимогам, які вимагано від воїнка в сучасному бою. Ясно, що подібні організації не можуть бути трафаретні, цього діла не можна переймати лише формально, як це, скажемо, було в імперській Росії за 1906-1918 рр.: в основі має бути моральний підклад, треба поробити корективи, питомі для кожної нації - родини.

Сильні у своїй спеціальнosti кадри й собі мають використати ці організації, або прищеплювати масам певні галузі воєнної доктрини, служити їм наочним прикладом джентльменства, лицарства, спартанського життя та допомагати громадам, товариствам і школам своїми інструкторами та технічними пристроями.

Проте, на нашу думку, переможе та держава чи група їх, де національні та соціальні питання будуть приведені до гармонії, або інакше, де спільний інтерес переважатиме над центробіжними нахилами /до інтернаціоналу чи до відокремлення/, бо тяжка і невдачна праця боротися з цими тенденціями поліційними засобами - хочемо тим сказати, що надаємо особливої ваги тому станові, в якому перебуватиме державно-національний організм, - властиво, їй буде джерелом усіх засобів боротьби.

Але нинішні метропольні держави не дуже то числяться з цими вимогами, і це явно шкодить організації в них воєнного діла. Вони, наприклад, одмовляються від

^{Х/} Про це докладніше скажемо в частині про вагу морального елемента в боротьбі.

територіяльного комплектування, бо в своїй поліційній політиці спираються на "сильні засоби", передаючи їх в руки надійних елементів; таким способом сподіваються вони вдергати своє самовладне становище в середині й під час війни.

Думаємо, що всі ці "трюки" будуть анульовані з першим гарматним вистрілом. Передові нації передбачають цю небезпеку та поквално перероблють свої конституції - витворюються нові спайки національних організмів. Чим більше нації будуть боронити свої давні позиції, тим, на нашу думку, сильніше відіб'ється на них же самих.

Нам лишається виявити ще своє становище до так званої теорії, що трактує армію майбутнього, як l'armée de métier - не велику, але дуже "змеханізовану".

Історія розвою воєнного діла дасть нам і на це питання, на нашу думку, вичерпуючу відповідь; як і завжди, нічого нового; подібна диспропорція в силі засобів боротьби, яку ми спостерігаємо тепер, не першина /Єрмак у Сибіру/. Правда, певний час вона для непідготовленого ворога обертає війну в самогубство, але з бігом часу ситуація вирівнюватиметься - перемогу вирішить уже штурчний провід та вихова і вишкіл військ. Александр Македонський у Персії та в Індії, Юлій Цезар у Галії.

Штурчний провід не є зовсім явищем ординаріїм. У турботах про завтрашній день нації - держави змагатимуться забезпечити собі перемогу - і кількістю військ та матеріальною частиною, її так до того часу, коли новий винахід не витворить знов диспропорції взаємовідносин...

Ось до цих положень ми й одсилаємо всіх, що цікавляться ролю змеханізованої армії. Себто, ми хочемо сказати, що ген. Seekt зі своєю малою змеханізованою армією до якогось часу буде правий, але до якогось часу...

Тяжко бути пророком узагалі, а в воєнному ділі

й поготів. І недавнє минуле каже нам, що помилки роблять і не аби які авторитети,- ось напр., одна із яскравіших, що сильно пошкодила був. Російській Армії, це проповідь ген. Драгомірова проти автоматизації ручної огнепальної зброї.

Техніка і тактика є в постійній взаємозалежності, при чому техніка веде перед, зміни ж у тактиці приходять згодом наслідком нових досягнень техніки, загальної та воєнної; і цілком природньо вимагають корективів і в вишколі /навчанні та вихованні/. Знаючи, яку вагу має на війні несподіванка, ми повинні також бути уважливими й що до технічних можливостей ворога й, коли не використати їх, бодай, підготовити націю та її апарат боротьби до свідомої зустрічі з ворожими засобами, а промисловість держави зробити здібною хутко відповісти наглим вимогам фронту /промислова мобілізація/.

Що чекає нас у майбутньому, який характер матиме війна, які засоби можуть особливо впливати на перебіг воєнних подій... і т.д. - ось ті питання, що їх постійно має вивчати військова старшина, бо вона матиме можливість безпосередньо спостерігати під час бою вартість тої чи іншої зброї.

Воєнний знавець французького офіціозу "Temp" /влітку 1925 р./ висловив тверезу думку про те, як треба оцінювати всілякі винаходи, особливо, коли до цього підходить і з фінансового боку, а останнє важливе, бо що сьогодня нове, завтра вже його відкидається. Згаданий офіціоз укажує також і певний підхід до оцінки кожного винаходу; він пропонує подивитися в минувшину, зважити сьогоднішнє й, ведучи лінію далі, підняти запону, що закриває від нас майбутнє. Грунтовне знання еволюції техніки в воєнному ділі допоможе нам завжди знайти правильне мірило для оцінки нових винаходів /тенденцію/, що їх нам пропонують.

І наблизити нас до контакту з дійсністю може лише високий культурний під оглядом загально-громадським та спеціально воєнно-фаховим рівнем еліти старшинського корпусу насамперед.- Ось оформлення нових течій формування старшинської військової еліти й являється нашим конечним завданням.

"Великі результати на війні - це наслідки діяльності Команданта."

Наполеон.

Кадри, еволюція в формуванні старшинської еліти та шляхи, що мають вести сотника до ієлси Військової Старшини.

Проте без добре інструктованого старшинського корпусу, що розумів би свою команду, даремні будуть і аусилля команданта; провідниками військової доктрини у старшинському корпусі завжди була його еліта, до якої лодись відносити звичайно генераліцю та старшину, що скінчили Військову Академію, але зміни порядку технічного та соціального спричинилися до певної еволюції в розвиненні, яка, властиво зі старшинського корпусу треба зачислити до її еліти. У вступі ми на це натякнули, а тепер приходить черга спинитися на цьому детальніше.

В маштабі сучасних воєн вважаємо армію за стратегічну одиницю; дивізія ж буде одиницею тактичною, що дає можність сполучити гармонійно в собі різні форми засобів боротьби; дивізія зрештою - це комбінація засобів, що дає такий тактичний результат, який одкриває шляхи до рішень ваги стратегічної.

Для кермування в полі дивізією, а подекуди й бригадою, командир її має при собі нормально організований штаб, на чолі якого, традиційно стоятиме старшина генерального штабу, себто старшина з повною воєнною освітою та спеціальною підготовкою для тої відповідальної праці.

Не те ми бачимо в відділах менших, що їх організацію викликає змінливі на війні обставини. Значін-

ня штабового апарату не можна не доцінювати; добре сконструований, заступлений відповідними силами, він вносить у життя й чини відділу пляновість, консолідацію всіх військових одиниць та їх запіль, що прилучені тимчасово до його складу. Але зазначені вище відділи не матимуть своїх постійних штабів; начальники цих відділів змушені будуть організовувати свій штаб часто-густо на самому полі, в виру боєвих подій. Ясно, що такі придактові штаби не зможуть себе добре виявити при праці, а через це особистий досвід їх командирів повинен приходити на допомогу, щоб усувати дефекти, цілком природні там, де штабова машина складена поквално.

Відповіальні завдання в полі, а подекуди і в залозі, вимагатимуть од штаб-старшини широкого розуміння воєнного діла та особливої зручності в оперативному кермуванні й відділами вже мішаного характеру. І справді, уявити собі тепер будь яке тактичне положення батальону /куреня/ чи дивізіону кінноти під час бою цілком одокремленим - тяжко; що ж казати про такі спеціальні завдання, як служба в авангарді, арергарді, бічних сторожевих відділах і т.д.

Ось тут, наслідком поверхового знання інших родів зброї, траплятимуться пригоди, включно до таких, що командири забувають ужити в бійці того чи іншого засобу боротьби або не спроможуться витворити ситуацію, відповідну для максимальної чинності тих засобів.

Наш польовий статут 1920 року стоїть на зasadі, що "головна роль під час бою, як і раніше, належить піхоті, решта інших військ всіма силами повинна допомагати їй усягненні боєвих цілей.- Приймаємо це й на сьогодня за аксиому.

Отже, з цього випливає, що військовим старшинам гармати, кінноти та технічних військ, коли вони і справді бажають себе піднести до ролі начальника відділу, треба навчитися поважати піхоту й її діло зрозуміти, бо без доброї піхоти нема армії. Що станеться з армією, коли її піхота, наслідком організаційних браків або невдалого вживання її, здасть свої моральні позиції, це найліпше вказують яскраві приклади 1917 року в російській армії. Добре знаємо, що ніколи за всю світову війну боєві формaciї російської армії не були технічно так добре забез-

печені, як на прикінці 1916 року та на початку 1917 року, але піхота втратила вже тоді віру в перемогу, бо від неї вже раніш взяли більше, ніж вона могла дати - нерви її були вичерпані, а організм узагалі став немічний, і ніякі технічні підсилення кулеметами, танками, важкими гарматами природи річей не змінили, - це вже був "живий труп". Тут треба додати, що під словом "піхота" ми розуміємо не лише її боєві формациї, а також і глибокі резерви та долучену до піхоти польову гармату.

Але військові старшини піхоти й собі повинні розуміти природу інших родів зброї; вони повинні знати, що можна від них вимагати, при яких обставинах вони можуть краще працювати, і від чого треба інколи часово й одмовитися, щоб потім здобути для діла максимум.

Найбільше відбилася на піхоті відсутність належної спайки з гарматою й нерозуміння суті гарматного діла її командним складом. Німці швидко зрозуміли значіння при сучасних бійках спільної й погодженої праці цих боєвих чинників, і вже в 1915 році ми відчули на собі всю вагу союзу в них автоматизованої ручної зброї з гарматною; в російській армії ця істина довго проторювала стежку собі, а здебільше в військових сполуках так і не проведено її в життя. Цим треба пояснювати, що втрати німецької армії в польовій гарматі перевищували втрати російської армії аж у десять разів.

Вже протягом світової війни в гарматі відбулися значні зміни в напрямку досягнення могутності вогню, здібності його до маневру, більшої рухомості самих систем і - головне - в чисельності гармати. Старі Напоеновські норми - "четири на тисячу" - були залишені; що найменше норма ця досі була подвоєна, а тепер у дальншому розвитку, гарматне діло приймає зasadнічі корективи: кількостно гармата по деяких арміях доведена аж до 40 % всього війська.

Тяжкі й далекосяглі гармати /мотор, гусеничний хід/ завойовують собі місце і в польовій війні; треба чекати на приділення їх до найменших відділів із різних родів зброї. Мова лише про процентове відношення між легкими та тяжкими /50 %/ гарматами - з одного боку - й характером траєкторії - з другого боку /гаубиці - пушки/; армії різних країн вирішають це питання ріжноманіт-

но - на основі особливостей театру воєнних подій і можливого характеру війни /позиційної, польової/.

Знання всіх характеристичних даних кожного типу гармати, при яких обставинах і що вони можуть дати, є обов'язкове для кожного начальника відділу; лише ось так науковоозброєний начальник відділу спроможеться витворити потрібну ситуацію, як для наступу піхоти в дальніх і середніх смугах, так і для виходу її на боєвище для остаточного заломлення ворожого фронту. Досвід війни висунув також і питання ваги гармати під час штурму польової позиції, бо піхота вимагає допомоги собі від гармати, коли вся вага бою лежить на ній. Питання це ще не можна вважати технічно й остаточно розвязаним, але це не дає права скептикам, до яких належить і наш польовий статут, відкладати це питання в бік.

Команди батальонів повинні мати засіб усувати ті перешкоди, які повстають на дорозі переможного руху батальонів до мети; цілком вчасним і природним є прилучення моторизованих частин і панцерових гармат до батальонів першої лінії під команду їх командирів; удачноналінням служби звязку й догляду питання цього не розвязати; щоб виконати при піхоті службу, гармата повинна використати в повній мірі мотор, панцер і гусеничні системи.

В новому боєвому знарядді - літаку, гармата зустріла серіозного противника /стрільба по кубу/, і в боротьбі з ними поки що примушена уступити місце теж літакам, полишаючи собі друге місце /С.Смисловський - "Артилерійські итоги війни"/ - на випадок невтримки засобів у повітрі. Здатність цілої маси гармати до стрільби такого типу є єдиний практичний спосіб, який можна рекомендувати нашій гарматі.

З другого боку, тепер уже можна вважати установленим погляд на те, що авіація не вигіснить далекосяглої гармати, шукавши лише шляхів для їх гармонійної співпраці, кожне із цих знаряддів має свої плюси: далекосягла гармата своїм постійним чином, що не звязаний ні з станом погоди, ні порою дня, може гарно використати й довершити те, на що здобувся розвідкою й започаткував літак.

Ці два знаряддя боротьби посунули наперед і газотехніку, вивели її з залежності від атмосферних явищ на шлях уживання отруйних газів у вся-

кому напрямкові й кождої пори.

Роля далекосяглих гармат і авіо-газів у сучасних боях стане нам ясною, коли ми візьмемо на увагу ще моральні наслідки їх чинності, бо, властиво, воно руйнують запілля військового апарату, а навіть можуть при певних обставинах, зробивши десант, утворити внутрішній фронт. А вдари в спину завжди болючі.

Кіннота особливо в умовинах війни на Сході /відмінна роля маштабів часу й простору та стан шляхів/, без огляду на нові винаходи, з яких авіація вже завоювала собі місце окремого роду зброї,- не загубила своїх позицій у загальному організмі армії; вона має лише приладнатися до сучасних, новітніх обставин /збільшення огневих засобів, здібність до маршів уночі - міри супроти ворожих ескадріль/.

"Кожне вдосконалення в технічній галузі висувало питання про значіння на полях бою кінноти"; х/ми певні, що всякий справжній боєвий командир постребуватиме для себе того рухливого та сильного засобу боротьби, що ним була кіннота, а тепер їй авіація та гази. Коли інші технічні засоби, в силу ґрунтовних перешкод, можуть у нас і не мати того приладнення, як на Заході, то відповідно реформована кіннота, наперед можна сказати, що відиграє важну роль. Додамо ще, що сучасна кіннота, завдяки своїм збільшеним огневим засобам, може комбінувати "шок" із огневим нападом.

Технічні війська. Віддаючи в нашому ділі всю вагу моральному елементові та йдучи за приказкою: "меч кус ковалъ, а володіє ним молодецъ", ми не повинні нехтувати технікою; хх/ треба слідкувати й за поступом техніки не лише в галузях, що відносяться безпосередньо до організації боєвих одиниць, але й таких, що взагалі збільшують життєві та фізичні

х/Рекомендуємо статті ген.Борісова та Залєского/2.й 7.кн.зб."Война и Мир"- Берлін./

хх/Команди танків, газотехніка, засоби зв'язку й ріжні штурчні перешкоди, панцер - саме придаватимуться до баталіонів. Військовий Старшина зручним їх уживанням зможе сильно впливати на перебіг бою на свому напрямку.-

засоби нації, як держави. Військовий старшина не може бути байдужим до того, як розвивається національний промисел, чим він сильний та на що слабує: бо це є ґрунт, на якому будуватиметься й технічна сила війська.

Тепер пригадаймо собі життєву дійсність. Тяжкий час для армейського старшини минув. Сотню, що від своєго командира, коли він на місці, відбірає всі сили, замінено баталіоном /курінем/, в хіноті та гарматі - дивізіоном; і ось, замісць дрібної, виснажилової щоденної, військово-педагогічної праці над вишколенням жовніра, - буде вже лише загальний догляд, коректа; замісць відповідальності за вояка, відповідальність за частину; мало розвинену авдиторію молодшого вояцтва замінює праця над елітою вояцтва - підстаршиною, а далі старшиною і людьми, призначеними для виконування в полі завдань особливого значіння; загально кажучи, заходить в службовій кар'єрі старшини ґрунтовна зміна; вона матиме більше морального спокою, більше вільного часу для праці над самовдосконаленням у царині теорії воєнного діла.

Ми у своїй праці хочемо витищити шляхи, що привели б сотника піхоти, гармати, хіноти і т.д. - вузького спеціаліста - до становища військового /штаб/ старшини, як того вимагає сучасність, себто універсаліста. Хочемо звернути увагу старшини, що поступ у техніці та певні соціальні зміни тягнуть за собою й еволюцію у формуванні національної військової еліти, а саме - визначення, що процес іде в напрямі зачислення гзов Військової /штаб/ старшини до кляси еліти старшинського корпусу, до якого раніше, звичайно, як то було зазначено, зачисляли генеральну старшину, старшин ген.штабу, а подекуди й старшинський корпус ґвардії.

На нашу думку, не нехтуючи справи військово-педагогічної та військово-адміністраційної, військова /штаб/ старшина повинна свій час, не такий уже занятий, - ужити передовсім на свою тактичну освіту, яка своєю чергою без ґрунтовного зазнайомлення з іншими родами зброї та ширшої орієнтовки в загально-військових спра-

вах не можлива; стати добрим тактиком при керуванні відділом, до складу якого будуть увіходити все різні роди зброї, буде його головним завданням.

Однак, перед тим як визначити ті ділянки, через які має проходити вишкіл військової старшини, спинимося на питанні - чого, власиство, належить вчитися? чи лише того, що частини будуть робити на війні, чи також і того, що може їм придатися на війні. x/

Ми приєднуємося до тих авторів, що схиляються до другої точки погляду, ї ось із яких саме причин. А. Верховський визнає, що кожна організація, в тому числі й військова, охоплює два типи діяльності. В першому випадку ми ставимо творчий процес у найтісніші рамки діяльности - рух кожного колесцятка, маховика чи робітника при машині треба використати в найбільше вигідних для вислідів праці формах, проте ѹ тоді, коли на віть людина при праці в підприємствах обертається майже в манекен, ще багато залишається місця для самодіяльности робітника.

Тому характерові праці відповідає праця гармати при атаці укріплених позицій. Але далеко не при кожному організуванні праці ми зможемо підрахувати по секундах і періодах, каже автор, "чину всіх складників підприємства, не кажучи вже про те, що зовнішні сили, мимо нашої волі, втручаючись у нашу роботу, змінююватимуть обстановку і тим самим викликатимуть наглі реагування на місцях", себто, здібність до самодіяльности в цього роду працях набуватиме більшого значіння.

Рухлива війна, особливо в сучасних її формах, коли за знаряддя бійни уживають таких ріжноманітних, характером, тоном і силом /великі й малі колеса/ засобів, часто наближає чинність сучасного військового організму саме до другого порядку праці, самодіяльність на місцях наслідком зміни в обстановці відограватиме значну роль, але вона буде лише тоді корисна, коли є спільне розуміння обстановки та здібність із окремих признаків схоплювати певні тенденції, а це знайде кращий свій вияв тоді, коли розум наш звичне, коли ѹ у

вишколі будуть уведені певні можливості. Навіть сама війна не повинна впливати на припинення навчання; кожний рух і лад повинні бути використані з метою вишколу. Тільки на війні, каже слушно ген. Драгоміров - батько, більше, як де інде повинно брати під увагу елемент часу, в якому начальник має вишколювати. І тому окрім загальної педагогіки, старшина повинен уміти також засвоїти собі педагогічні прийоми про масовий вишкіл /Суворов/.

Автоматична зброя, як і взагалі сучасна техніка, дає в руки й підстаршині надто, порівнюючи з минулими, сильні засоби, чим ізнова виправдуватиметься збільшення уваги на вишкіл підстаршинської кадри, яку ми засилуємо до еліти вояцтва та вишкіл якої тепер як ніколи мусить бути під впливом та контролем Військового Старшини.

Беручи під увагу все попереднє сказане, намітимо тепер порядок праці, що й має проробити військовий старшина /старшина від війська/ - так будемо називати далі; ми її поділемо на чотири частини:

I. Ширше, ніж раніше, зазнаємося з воєнною літературою, що дасть змогу військовому старшині бути на рівні сучасного розуміння воєнного діла в себе та за кордоном. x/

В журналі "Військова наука й Революція" жн.? в статті Гірса, ми знаходимо регламентацію питань, які винесла на порядок даний війна; автор прекрасно продумав програму - великих корективів не потрібуватиметься.

Збірник "Війна та Мир" є користним сучасним справочником у всіх питаннях, що висунула остання світова війна; студіювання його без сумніву, спричиниться загально до поширення світогляду Старшини, а головне підготувати його для дальших, вже самостійних студій над оригінальними творами інших авторів. Цей збірник подає також багатий та добре скомпонований бібліографічний матеріал.

2. Грунтовне, не лише теоретичне, а й практичне -

x/ Під цим розуміємо потребу мати при собі невеличку але добірну настільну бібліотеку, впорядковану за вимогами слідом ідучих відділів вправ.

шляхом командировок, вивчання військовими старшинами властивостей інших родів зброї, не кажучи вже про його основний рід зброї, техніки взагалі та способів ужитку в полі в певних військових сполучках. Тут намічаються для студій наступні елементи: піхота /2/, гармата /3/, кіннота /4/, авіо-хемія /5/, технічні війська /6/, допомогові війська /7/, воєнне теренознавство /8/, держава, як джерело засобів /9/. x/

З. Систематичне виконання вправ, що мають допомогти військовому старшині опанувати тактику малих відділів мішаного характеру та зручне виконування штабової роботи /методика в тактичній підготовці/. Ясно, що ці вправи можуть мати місце після засвоєння військовим старшиною загальної тактики та певного обізнання з високою тактикою, стратегією та вагою воєнної історії при виробленні певного оперативного світогляду військового старшини. xx/

Старшина, який спромігся на опанування істоти боротьби в студіях військово-історичних знайде собі той середник, що так би мовити "омусклить"/наповнить змістом і силою/ його теоретичну підготовку.

Звертають на себе увагу корективи, що поробило Військове Міністерство Франції у своєму новому програмі з військової історії для Вищих Військових Шкіл.

До цього часу старшини, що приступали до конкурсу, мусіли піддатись науковій аналізі одної з кампаній, кожний рік іншої, тепер же справа скорегована в такий спосіб: передовсім старшина мусить себе показати вповні орієнтованим в історії загального розвою військового діла, а потім вже на визначеній йому кампанії, зробити свої заключення по *"Les grands lignes des plans et des operations, la psychologie des chefs et des*

x/

Настільна бібліотека має відповідати цим вимогам 2 - 8 відділами.

xx/ Звідси треба мати в настільній бібліотеці відділ - Воєнне мистецтво, Стратегія, Загальна тактика та Воєнна історія./I/.

troups, la constitution organique des armes, leur armement et leur tactique, l'influence de ces divers facteur sur les operations."

Значення цих корективів очевидне, бо мало знати кампаній, ізольованих в часі й просторі, треба їх знати, каже автор програму "relieés entre elles, unir chacune d'elles au passé et l'avenir".

З цим не можемо не погодитися, а через це з повною свідомістю рекомендуємо для вживання й "une partie general" - цього програму.

Ми могли б рекомендувати взяти твір, подібний до того, що вийшов з під пера генерала J.Colin. Preobrazenia Wojsku - за працю основну-загальну, аби завжди мати перед очима конспект розвою військового діла з давніх часів аж по наш час, щоб потім було лагіднійше приступити до студій поодиноких кампаній.

Провідна стаття на зазначену тему в журналі "La fransse militare" - правильно відмічає, що в історії війська історія завжди була найдужчою частиною програму, лишається вона й тепер, бо в частині деталізованій завжди буде бракувати необхідних документів, а в частині загальній потрібно проробити багато кампаній, щоби матеріал синтезувати й заховати його міцно в своїй істоті.

Так, в постійній умовій гімнастици Військовий Старшина врешті придбає собі здібність комбінувати та оперувати маштабами часу та простору, якості напросто необхідної в ділянці його тактичної творчости.

4. Детальне розроблення тем, що сполучені з психолого-гічною, моральною частиною воєнного діла, себто: єсли ввійдуть теми, що мають безпосереднє відношення до плекання та розумового використування духу військ. Не треба доводити, що тісно з цим будуть сполучені студії з царини фізичної вихови нації.^{x/}

^{x/} Збірка матеріалів із царини психології /10/, Психотехніка /II/, Спорт та фіз-культура взагалі /I2/- завершує бібліотеку військового старшини.-

Немає сумніву, що намічений програм не може проробити старшина, який в культурному відношенні не становить інтегральної частини "аристократії духа нації"; скорочувати його не маємо підстав, бо ледви чи якесь інше діло, як військове, вимагає від військової старшини такого тонкого вдумливого, вирахованого аналізу з одного боку, а з другого - зміння здобути й синтез у широких мистецьких рисах, вміти практично втілювати в товщу військових організацій.

Цим можна виправдати встановлення у нас ранги маіора осавула, як першої у клясі військової старшини: до цього нас змушує ще й те, що з посуванням угору по єпархічній командній драбині, крім набуття знання в царині науковій, перед старшиною стоятиме ще велика праця виплекати в собі зміння зважитися на чин - себе, вироблення волі, щоб у відповідальній хвилі не відступати ні перед чим. Ця риса конечна в кожного начальника старших рангів /крім боєвої відваги треба ще мати мужність брати на себе відповідальність за приняті рішення/ і тим більше, чим міцніші засоби, що їх доручено його керуванні.

"Воєнне діло, особливо в зазначеному нами маштабі, як усяке інше, може бути об'єктом досліду, а через те й вивчене.- "Війну - жахливу та палку драму - ведуть люди й кермують нею також люде", ці дві думки належать маршалові Фошові, але треба памятати, що війна майбутнього переходитиме в значно складніші обставинах /маси, ріжноманітність зброї, втручання в боротьбу ідей/, і провід у ній стає відповідальнішим. Не забудьмо, що хиби вдома / в касарні/ викличуть негайну кару під час війни.

А для того, щоб це не сталося, від командного складу вимагається "знати багато й добре".-

Корективи в проходжен-
ні служби старшинським
корпусом.

Ми надаємо в житті кожної корпорації значення усталенню такого порядку, що надавав би його членам надію на краще, вказував-би на перспективи в майбутньому осiąгнути позицій, які своєю чергою давали би можливість членам корпорації розгорнути ширше свою діяльність, і цим задоволити цілком природну жагу до творення певних цінностей, моральних і фізичних.

З двох метод, що їх досі уживано для підбору старшин на вищі командні посади в великих арміях основною на загал була та, яка визначала для цієї мети видатніших, т.зв. категорія "видаючихся" в колишній рос. армії, а друга, що відсюювала з загалу старшин в армійські запаси тих старшин, які задовольняли певним для того встановленим вимогам.

Ми особисто знаходимо більш відповідною і до цільною другу методу, бо вважаємо, що лише на війні буде повна можливість невідкладно встановити здібність старшини виконувати більш одповідальні завдання. Крім того, й це дуже важно, тим способом армійські запаси будуть у собі передавувати не лише "прапорщиків" і відбулих уже повний речінець військової служби ветеранів, а й фактичні резерви командного складу; тим передавуватиметься, так би мовити, певний старшинський скарб, при умові, без сумніву, що будуть підшукані способи підтримувати в них життєву енергію та їх фахову досконалість /інститут старшин залогових/.

Треба пригадати собі з минулого повну трагізму постать "вічного капитана", особливо в армейській піхоті, його постійні скарги на нещасливу долю та його заздрість до тих своїх товаришів по зброї, яким пощастило проскочити до штаб-старшинської школи. Й тим вий-

ти з зачарованого кола повторювання азів, щоб признати рациєю другій, що її ми обстоюємо, методі доброго у кадрі в досясі військової старшини.

Тепер наведемо схему вишколів нормального, а потім і спеціального - через Воєнні Академії: генштабу, гарматну та технічну.

Нормальний вишкіл:	Р о к и:		Спеціальний вишкіл:
	Нор- мал. спі- шн.	При- спі- шн.	
1. Командировки на курси за спеціальностями - газотехніки, танкового і саперного діла.			Командировки на курси і збори інших родів зброя.
2. Школа сотенних /пів- річна/.	10	6	Воєнна Академія. / 3-річна/. Речинцеві командування сотнею.
3. Командування сотнею.			Речинцеві прикомандування до гармати й кінноти.
4. Речинцеві прикомандування до інших родів зброя.			Речинцеві командування баталіоном.
5. Вища Військова Школа /річна/.			Командировки за кордон.
6. Командування баталіоном	16	12	Військова педагогічна діяльність старшини в кадрах армії.
7. Польові поїздки, маневри, дисертація на одержання прав Вищої Військової освіти. . .	20	16	

Зі схеми видно, що одержання старшиною повної воєнної освіти ми намічаємо двома шляхами - один, уже

раніш уживаний, із певними корективами, а другий, що ми його пропонуємо, як нормальній. За конечну потребу для старшин саме двох шляхів промовляє й те, що далі не в усіх людей однаково виявляється прагнення до освіти, одні приходять до цього раніше, другі - пізніше.

Замісць третього курсу Воєнної Академії, нам здається, було би цілком доцільним і корисним дати право військовій старшині подавати дисертації на воєнні теми вищого порядку, з захистом їх перед міністерською комісією.

Шкода, що такі корисні установи, як штабстаршинські школи в колишній Росії /стрілецька, гарматна, технічна й кінноти/ не мали об'єднучого організаційного начала. Сполучені в одне тіло, трохи скореговані що до своїх курсів - вони би сміливо могли бути справжньою Високою Армійською школою /курс річний; попередня школа сотенних із піврічним курсом,- разом ці дві школи можуть, на нашу думку, дати старшині освіту /поминаючи спеціальні читання/ воєнних академій.

Питання про відродження зазначених вище шкіл, із наданням їм змісту спільних вищих військових шкіл, -ми відносимо до питань, що не потребують дискусії; такі школи рівночасно викresлять із армейського вжитку поділ на білу /більш освічену/ та чорну /менш освічену/ кість. Такий коректив у військово педагогічному ділі дасть можливість легко перевести другу, вже цілком достиглу й не раз у літературі нашій обговорювану реформу - організацію при Університеті спеціального факультета воєнних наук, як огнища для плехання, незалежно від усіляких урядових впливів - воєнної штуки.

На цьому ми і закінчуємо цей підрозділ, вважаючи, що особливості доби, яку ми переживаємо, дають нам багато підстав чекати реалізації наших міркувань, бо багатьом старшинам саме бракує систематичного воєнного вишколу, а проектований нами "нормальний" вишкіл саме й дасть можливість сполучати його зі службовими обовязками старшини.

В и с н о в к и.

1. Війна є фактором у житті людства. Завдання поступу є змагатися обмежити негативний бік справи - гуманізм, але ніколи пацифізм.
2. Війна будучого - це іспит для всіх засобів нації; особливо тепер, коли носіями ідей є маси, а нова техніка пошириТЬ двобій швидко на цілу територію державних націй.- Армія будучого - це озброєна нація; частини механізовані будуть із одного бою кадрами для розгортання апарату боротьби, а з другого - служитимуть у руках Вищої Команди знаряддям для організації
3. Кадрам і на майбутнє забезпечена провідна роль; організаторам сучасних кадрів потрібно звернути особливу увагу на вишкіл еліт,- однієї - мас вояцтва - підстаршини /значна ріжноманітність і могутність засобів/ і другої - військової старшини, як командантів, нормальноВІДДІЛІВ із ріжних родів зброй, себто, старшин уже універсальних.
4. Еволюція в організації Старшинського Корпусу тягне за собою й корективи в вишколі та проходженні служби Старшинського Корпусу,- мета яких уможливить Старшині набути знань та досвіду, вимаганих од кляси Військової Старшини; нова ситуація доводить також і потребу встановлення ранги Осавула /Maiora/.
5. Однак техніка стало змінюється, змінюватиметься й тактика загальна; з того випливає постійна вимога від Військової Старшини самоосвіти; загально узnanі - Оперативне Кредо та Настільна бібліотека - будуть моментами, що об'єднають зусилля військової еліти.

Закінчення.

Вважаємо тему вичерпаною, - лишається ще трохи спинитися на двох моментах, що подані у прилозі до цієї праці, які, на нашу думку, зможуть позитивно вплинути на дослідчу працю старшини.

В цих прилогах містяться:

1. Оперативне Кредо, себто, низка тез, які б докупи давали нам певний, відповідний до духу доби оперативний світогляд, і

2. Каталог "Настільної бібліотеки Військового Старшини" х/, за розмір та загальну схему якої ми вже вказали вище.

Цілком зрозуміло, що обидві ці прилоги не можна вважати за щось незмінне, але, на кожний випадок, їх можна приняти за вихідний пункт у дорозі до витворення воєнної доктрини.-

Каталог не повинен бути великим; тут до речі пригадати Драгоміровське правило - "Старшина повинен читати не багато книг, але добре книги й по багато разів". Підкреслюємо "читати", бо Військовому Старшині так званої "практики-теорії" замало,- потрібна ще й вдумлива теоретична праця, солідне обізнання з теорією воєнного діла.-

x/ Каталог Настільної бібліотеки Військового Старшини Українське Воєнно-Наукове Товариство буде поступово друкувати, окремими листами.-

Д л я н о т а т о к :

Прилога ч.І.

О п е р а т и в н е К р е д о .

Передмова.

В борні, в змаганні за перемогу, роля начальника домінує; ніколи він не може обмежитися лише видаванням передбоєвого наказу /кому, коли, що зробити/, бо рідко коли бій не перейде в фазу довготривалих змагань, особливо це справедливо тепер, коли засоби боротьби такі могутні й ріжноманітні; що ж казати про тактичні положення, коли обставини наказуватимуть начальників перервати часово бій, а може й зовсім од нього ухилитися /конечна вимога заховати відділ для боротьби в новій оперативній обстановці/, - тепер, як ніколи, начальник відділу мусить ввесь час тримати руку на живчику бою.

У всякий боротьбі перемогу від поразки відокремлює міть; й часто ходитиме про вияв надзвичайної волі з боку начальника відділу. Навіть саму, здавалось би, вже одержану перемогу треба вважати за дуже небезпечне тактичне положення, бо добрий ворог і вміраючи може влучити нагоду поразити смертельно свого противника, - особливо це буде вірно при сучасних засобах боротьби.

Сучасні засоби боротьби, з їхньою ріжноманітністю що до чину та неоднаковою здібністю покривати простір, і поготів збільшують роля начальників, особливо починаючи з рангів Військової Старшини /осаул, підполковник, полковник/, яку через те треба піднести до старшинської еліти і для якої мірилом був завжди вираз: "добрий тактик".

Що-десятеро років, казав Наполеон, тактика змінюється; нижче поданими кількома формулами-тезами маємо на меті подати певний тактичний світогляд, чи інакше - дух тактичного змислення; тези ці саме радимо Військовій Старшині взяти під розвагу, а також радимо їй ніколи не забувати заповіту маршала Фоша -

"Apprenez a penser"

Формули - тези.

Перемога на полі є проблемою сили, що її прикладаємо на оперативному /результатному/ напрямку в певній, сприятливій для чинності ударної групли, тактичні обстановці, а це й собі залежатиме від наступних даних:

1. Розуміння нач-відділом завдання, даного йому згори, /дану що можна вважати за сталу: диспозиція, наказ, мала, середники/.
2. Уміння нач-відділу оцінювати свою місцеву обстановку /дана, що всякий час зміняється/.
3. Уміння нач-відділу використати передані йому з гори до диспозиції засоби боротьби і під оглядом матеріальним, і моральним, вміння творити організми, а нарешті і -
4. раціонального зastosовання в бойовій практиці вічно живих принципів війни, з яких - ощаджування сил, вплив волі, вільне розпорядження засобами та забезпечення операцій - головніші.

Опанування модерної зброї, приладнення до неї військових організмів та експлоатація принципів війни вже в новітніх обставинах і є те, над чим має працювати кожний старшина.

—"Добра армія та, де кожен старшина знає, як він має діяти при кожній створеній обстановці" - Наполеон.

Теорій оперативного мислення діві - одну, звичайно, включають у формулу - "я подивлюсь, чого ворог хоче, а потім скажу - чого я хочу", а другу - "чого я хочу". Суть боротьби /проти-

дія устремлінь - бути поінформованим й заховати за собою оперативну ініціативу /каже нам спинитися на другій формулі, а саме - "чого я хочу". А коли це так, то спинення нач-відділа на певному оперативному рішенні /ідеї двобою/ повинно попереджувати всі його оперативні розпорядження.

Проте, будучи переконаним прихильником формулі "чого я хочу", начальник усе ж не може нею легковажити - пільна розвідка, зразкова служба звязку, відповідно до ситуації організована охорона, практичні міри на сполоч, а нарешті - простота й глибина оперативного задуму, опрацьованого начальником відділу з узглядненням маштабів часу та простору, нададуть ділу начальника віри гідний характер. Начальник завжди мусить мати перед своїми очима ту провізоричну лінію /умовимось називати її лінією ініціативи/, не взявши під увагу якої - час, цей найважливіший із елементів боротьби, почне працювати на користь ворога, а з тим і оперативна ініціатива перейде до нього.

Із спостережень, що їх дає нам життя та наші студії в царині воєнної історії, можемо зробити такий висновок: до мети можемо йти або з тієї обстановки, яку нам витворено чинами старшого начальника, або з тієї, що її нач-відділу сам витворить певними попередніми тактичними кроками /похід, перегруповання, частинні бої, демонстрації/.

Однаке, і в першій комбінації, і в другій найважніше місце буде належати головному ударові; Маршал Гінденбург ще раз це ствердив у своїй наказовій формулі: "Без головного удара воявати не можна".

Отже, ступнево повз марші, перегруповання на спочинок, частинні бої, задум нач-відділу перетвориться в певну, яскраво окреслену оперативну комбінацію -план, де головний удар одержить своє місце і зміст. Але тепер перед нач-відділу повстане нова ділемма - про можливість досягнути на оперативнім напрямку тактичного успіху, бо без тактичного успіху не ма-

тим емо́ї опера́тивного результа́ту, який один може нас посунути вперед /друга Марна - Людендорф/. Ось ця обставина зможе вплинути на опера́тивну роботу нач-відділу й примусити його до останнього корективу, а саме - на зміну напрямку головного удару; думка - через тактичний успіх до наслідків опера́тивної вартості - буде тоді на часі.

Вибір тактичної форми бо́ротьби - наступ, активна оборона з усіма їх відмінами - не маловажне діло, бо не доводиться сперечатися про вигоди наступу, багато що за це нам промовляє; але певні вигоди при експлоатації матеріальної частини та місцевих умовин - можуть нас змусити розпочати свій двобій із ворогом і з оборони, щоб зрештою виворити сприятливу обстановку для нашої загальної офензиви. Повторимо за Маршалом Фошем: "En réalité, et en tout temps, il doit savoir à fond la force et les faiblesses de l'offensives comme de la défensive ainsi que leurs conditions de possibilité, car c'est seulement d'une judicieuse combinaison et application des deux systèmes qu'il fera sortir une puissante action offensive, au point voulu. -Cette obligation grandit avec le nombre des troupes engagées."

Тут хиба ще треба додати те, що здається не має більш тяжкого завдання, як визначення моменту контр-наступу.

Час спинитися на ролі матеріальної частини, вона тепер, як ще ніколи, набула своєї ваги - аж до того, що прислужилася просякненню "матеріалізму" і до воєнного діла. Й сучасні засоби боротьби - це ні що інше, як індівідуальні чи колективні "меч" і "щит", якими чинили люде, а тому в ряді елементів борні віддамо людині в бійці, як і раніш, головне місце.-

А все ж не можемо не вказати на ті особливості, що їх у тактичну чинність вояків поодиноких відділів і в опера́тивну творчість командантів вносять сучасне нам озброєння та інші технічні засоби боротьби.

Вкажемо найголовніші:

I. І найменші військові угруповання одержали тепер сильнішу та ріжноманітнішу зброю, тим п о б і л ь ш а л а с я р о л я е л і т и в о я ц т в а - п і д с т а р ш и н и /аж до підхорунжого/ та рівночасно роля ви-пробованих стрільців.

Значіння малих відділів іноді набуває такої ваги, що може обернути оперативне щастя в наш бік.

2. Ступінь пружності, по сильних втратах, військових організмів, сформованих нач-відділом для виконання певних тактичних завдань, може під час бою різко змінитися, а тому п і д н о с и т ь с я р о л я р е з е р в і в , підноситься значіння вміlosti витворювати їх у власнім організмі, а в ширшому маштабі постають перед начальником турботи про межу пружності частин та дуже складне репараційне питання /роля великого і малого репараційного кола/.

3. Більша ріжнича поміж поодинокими родами зброї в здібностях покривати простір висовує більші можливості для нач-відділу при витворенні ним обстановки на рішальному напрямку, з б і л ь ш у є п е р с п е к т и в и для практикування маневреної війни.

4. Однаке, з усім тим сполучається й більші вимоги до моральних засобів вояків, властиво - відділів, бо битися відокремлено буде для них тепер нормальним, - не кажучи вже про те, що нові засоби боротьби значно побільшують фазу, коли боець є лише глядачом; ця фаза дуже відбивається на його нервових засобах; терпіти, не маючи змоги впливати на перебіг подій, це найтяжче, що може припасти воякові.

Особливі обставини можуть привести тимчасово боротьбу і до війни позиційної, а тому те знання тактичних умовин для ведення війни в цих обставинах також для нас обовязкові; закони цього характеру війни не треба сплутувати з законами для війни рухливої, бо "тактика позиційної війни, перенесена на рухливу війну, перевантажила всю військову чинність та привела б до переходу ініціативи до рук більш рухливішого ворога".

Назагал нові технічні можливості підносять перед командним складом армії, зокрема її еліти - Військової Старшини та Генераліції - потребу серіозних студій у царині психольогії, військової педагогіки, психотехніки та поступу матеріальної частини армії, щоб у справі організації праці нервів бути на своєму місці; памятаймо, що доцільній організації праці нервів у бійці зобовязаний був і Наполеон більшості своїх успіхів, а досягнення їх і є завданням командного складу.

Сучасні вимоги до Військової Старшини сполучаються з конечністю для неї бути стало в курсі воєнної літератури, найліпші твори якої повинні ввійти до його настільної бібліотеки.

З моментом перебрання Вищою Військ. Командою на себе обовязку складати каталог "Настільної бібліотеки Військового Старшини" роспочнеться й вироблення для всієї Старшини спільногого загального задивлення на воєнне діло, що свій конкретний вислід знайде вже в військових Статутах.

-

В и с н о в о к:

Знання саме в собі сила, але воно потребує сталого повторювання та вдосконалення; бо добрим тактиком зможе бути лише той Військовий Старшина, питливий розум якого буде завжди змагатися підняти запону будучого - можливих форм майбутніх змагань, хай це не буде навіть щось твердо усталене, проте тоді вже у справжній бійці ми скоріше зорієнтуємося; коротче ми хочемо сказати, що ставимо Військовій Старшині вимогу не лише аналізувати та фіксувати еволюцію, але й намічати можливі перспективи. Проте вона в конфлікт зі статутами /офіційна доктрина теж/ у службовій практиці входить не може.-

--

Для нотаток.

